

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

στη διαδικτυακή πύλη «Αρχαίο Θέατρο στον κύκλο του χρόνου»,
της Διεύθυνσης Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού
<http://ancienttheater.culture.gr/el/arxaio-drama-sti-neoteri-ellada> (σελ. 69-70)

[ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ](#)

Από την ακαμψία στον πειραματισμό...

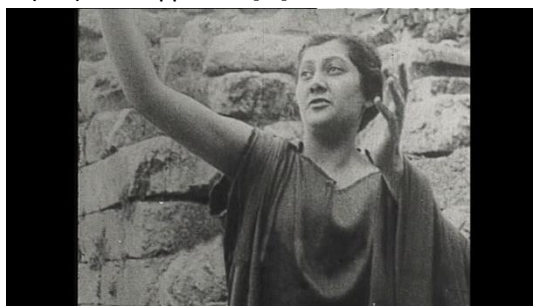
Στις πρώτες παραστάσεις που παρουσιάζονται από τη Νέα Σκηνή και το Βασιλικό Θέατρο στις αρχές του 20ού αιώνα ο Χορός, που τον αποτελούν ερασιτέχνες, μένει σχεδόν ακίνητος. Η χορογραφία είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Αργότερα, επαγγελματίες του θεάτρου, όπως η Μαρίκα Κοτοπούλη, θα αρχίσουν δειλά να εντάσσουν στις παραστάσεις στοιχεία πιο «χορευτικά». Μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 1920 εκφράζεται πιο έντονα η ανάγκη να διδάξει ή και να χορογραφήσει τον Χορό κάποιος που να έχει ασχοληθεί ειδικά με την κίνηση.

Τομή για την ιστορία της χορογραφίας στις παραστάσεις αρχαίου δράματος θα σταθεί η εργασία της Εύας Πάλμερ-Σικελιανού. Με τη δική της καθοδήγηση ο Χορός στις παραστάσεις των Δελφικών Γιορτών για πρώτη φορά τραγουδάει, χορεύει και αποκτά πρωταγωνιστικό ρόλο. Η εξέλιξη αυτή θα επηρεάσει ριζικά την αντίληψη για το ρόλο του Χορού.

Από τις Δελφικές Γιορτές. Πηγή: Μηχανή του Χρόνου

Πιστή συνεργάτρια των Σικελιανών και κορυφαία του Χορού στις παραστάσεις τους, η χορογράφος Κούλα Πράτσικα θα διδάξει στη συνέχεια μια ολόκληρη γενιά νέων κυρίως χορευτριών. Σε αντίθεση όμως με την Εύα Πάλμερ-Σικελιανού, η Πράτσικα αποφεύγει την αντιγραφή της εικονογραφίας των αγγείων. [...]

Κούλα Πράτσικα (1899-1984). Πηγή: Αρχείο της ΕΡΤ

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ – Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ, ΔΕΛΦΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ 1927

<https://www.ert.gr/ert-arxeio/koula-pratsika-24-noemvrioy-1899/>

Στα χρόνια που ακολουθούν καθιερώνεται πλέον μια παράδοση στην ελληνική χορογραφία του αρχαίου δράματος. Οι τάσεις διαμορφώνονται κυρίως από τις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου και του Θεάτρου Τέχνης. Ο Φώτος Πολίτης θα είναι ο πρώτος που θα δώσει στο Χορό τη σημασία που του αρμόζει. Ο Ροντήρης με τη σειρά του του δίνει ρυθμό και πλαστικότητα. Οι κινήσεις γίνονται ογκώδεις για να ταιριάζουν με τον πανηγυρικό χαρακτήρα και το θρησκευτικό πλαίσιο της τραγωδίας.

Οι χορογραφίες της Λουκίας Σακελλαρίου και της Ραλλούς Μάνου, που συνεργάστηκαν με τον Ροντήρη, σπάνε τις αυστηρές συμμετρίες. Ακόμα όμως οι αντιδράσεις του Χορού στα επεισόδια και στους διαλόγους των ηρώων παραμένουν ομοιόμορφες. Ο Χορός λειτουργεί σαν ένα πρόσωπο με τον Κορυφαίο απλά να καθοδηγεί τη χορευτική πράξη. Αυτές οι τάσεις επικρατούν στις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου για μεγάλο διάστημα έως ότου πια να αλλάξει ο προσανατολισμός προς πιο σύγχρονες προσεγγίσεις.

Χορογραφία: Ραλλού Μάνου

Παρασκήνιο: Ραλλού Μάνου-Ελληνικό Χορόδραμα

<http://www.ert.gr/news/arxeio-afierwmata/>

Στις παραστάσεις του Μινωτή ο Χορός κινείται σε ελεύθερες συνθέσεις που οργανώνονται ανά ομάδες ατόμων σε ένα ενιαίο σύνολο. Με τον Μινωτή συνεργάζεται επί σειρά ετών η Μαρία Χορς, μόνιμη χορογράφος του Εθνικού Θεάτρου για περισσότερο από τριάντα χρόνια. Στο διάστημα αυτό δημιουργεί χορογραφίες για όλα τα σωζόμενα έργα του Αισχύλου και για τις περισσότερες από τις τραγωδίες του Σοφοκλή και του Ευριπίδη. Πολλές τραγωδίες, μάλιστα, τις χορογραφεί δύο και τρεις φορές με διαφορετικούς συνήθως τρόπους και συνεργάτες. Στόχος της δεν είναι ο νεωτερισμός, αλλά ο σεβασμός στο αρχαίο κείμενο. Οι δημιουργίες της γεννιούνται μέσα από έναν συνεχή διάλογο με την ίδια την τραγωδία.

Η Μαρία Χορς, το 1936, στην τελετή αφής της ολυμπιακής φλόγας.

Πηγή: Η Καθημερινή (Σάντρα Βούλγαρη)

Στο Θέατρο Τέχνης, αντίθετα, κυριαρχεί εξ αρχής μια διαφορετική αντίληψη. Η χορογραφία δεν ακολουθεί συγκεκριμένα βήματα, σχεδιασμένες συμμετρίες ή σχηματοποιημένες κινήσεις. Η κίνηση προκύπτει μέσα από τον πειραματισμό και τον αυτοσχεδιασμό των ηθοποιών κατά τη διάρκεια της πρόβας. Οι ηθοποιοί είναι ελεύθεροι να αυτοσχεδιάσουν και να προτείνουν οι ίδιοι με τα σώματά τους τον τρόπο κίνησης. Τα λαϊκά δρώμενα γίνονται βασική πηγή έμπνευσης είτε πρόκειται για τραγωδία είτε για κωμωδία. Σε κάθε έργο η προσέγγιση είναι διαφορετική: στους *Επτά επί Θήβας* ο Χορός θυμίζει λιτανεία, στον *Προμηθέα Δεσμώτη* η στατικότητα του παραπέμπει σε επιτύμβια στήλη, ενώ στον *Οιδίποδα Τύραννο* γίνεται σαφής αναφορά σε τοπικό θρησκευτικό δρώμενο της Πάτμου από την ακολουθία της Μεγάλης Πέμπτης.

Όρνιθες (1962), *Επίδαυρος* 1975, σκηνοθεσία Κάρουλου Κουν, κοστούμια Γιάννη Τσαρούχη (Λεύκωμα Κάρουλος Κουν, Μ.Ι.Ε.Τ. 2010).

Πηγή: Δηώ Καγγελάρη, «Πτυχώσεις και πτυχές μιας διαδρομής. Όψεις της ενδυματολογικής πλευράς των *Επίδαυριών*», *Θεάτρου Πόλις* 1 (2017).

Μία από τις πιο σημαντικές χορογραφίες στην ιστορία της αναβίωσης του αρχαίου δράματος ανήκει στη Ζουζού Νικολούδη για την επανάληψη της παράστασης των *Όρνιθων* του Κουν το 1961 σε μουσική του Μάνου Χατζιδάκι. Η συνεργασία της με τον σκηνοθέτη δημιουργεί μία σύνθεση γεμάτη ένταση, κέφι και ενέργεια. Παραπέμπει σε λαϊκές φιγούρες και δρώμενα που τονίζουν την αίσθηση του πανηγυριού και της λαϊκής γιορτής. Η Νικολούδη, όπως και η Ραλλού Μάνου, που είχε επιμεληθεί τη χορογραφία της πρώτης εκδοχής της παράστασης, δημιουργούν τα χορικά τους μελετώντας το αρχαίο δράμα ως ένα ενιαίο σύνολο τεχνών.

Από το Θέατρο Τέχνης επίσης θα μείνει στην ιστορία η χορογραφία της Μαρίας Κυνηγού για την μνημειώδη παράσταση των *Περσών* σε μουσική του Γιάννη Χρήστου. Η χορογραφία ξεχωρίζει για τις κυματοειδείς κινήσεις και τα κουλουριάσματα του σώματος που μαζί με τα ομαδικά επιφωνήματα δημιουργούν ιδιαίτερη συναισθηματική ένταση. Χαρακτηριστική είναι η εικόνα (από την επίκληση στον Δαρείο) των μελών του Χορού να μετατρέπονται σε Δερβίσηδες που μεθούν και εκστασιάζονται μέσα από τους στροβιλισμούς τους.

Γενικότερα, μέχρι και σήμερα το ελληνικό λαϊκό στοιχείο, είτε ως χορός είτε ως ρυθμός, αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους χορογράφους αλλά και τους σκηνοθέτες. Η νέα γενιά χορογράφων, πάλι, δοκιμάζει και πειραματίζεται πλέον πάνω σε μοντέρνες τεχνικές που εγκαταλείπουν τις αυστηρές συμμετρίες. Συχνά οι δημιουργίες τους εμπνέονται ακόμα και από πρωτόγονα δρώμενα μέσα στα οποία αναζητούν τις ρίζες του χορού.

Ο Δημήτρης Παπαϊωάννου, χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της νέας γενιάς χορογράφων, έχει έντονα τα χαρακτηριστικά της εικαστικής σύλληψης στις χορογραφίες του. Για παράδειγμα, στην παράσταση του ΚΘΒΕ *Ορέστεια-ακολουθία Αισχύλου*, με μουσική Ιάννη Ξενάκη, αντλεί στοιχεία από το Θέατρο Σκιών, το τσίρκο και το λαϊκό χορόδραμα.

Υπάρχουν βέβαια και εκείνοι οι σκηνοθέτες που επιλέγουν να επιμεληθούν οι ίδιοι τη χορογραφία της παράστασης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Κώστα Τσιάνου, που αξιοποιεί τις χορευτικές του γνώσεις και την προσωπική του εμπειρία στους παραδοσιακούς χορούς, προκειμένου να διδάξει ο ίδιος τα μέλη του Χορού με κινήσεις βασισμένες σε παραδοσιακούς ρυθμούς.

Λύκειο Ελληνίδων Λάρισας, «Χορικά από την «Ηλέκτρα» και την «Εκάβη» του Ευριπίδη.
Τόσοι αιώνες, τόσοι αγώνες, τόσοι χοροί...». Σκηνοθεσία: Κώστας Τσιάνος.

Πηγή: <https://www.larissapress.gr/>

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΕΤΣΑΚΟΣ

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΕΤΣΑΚΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΕΤΣΑΚΟΣ